

2004 M. RUSŲ (UŽSIENIO) KALBOS MOKYKLINIO BRANDOS EGZAMINO REZULTATŲ KOKYBINĖ ANALIZĖ

D. Paulauskienė, I. Vološina

Rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino tikslas – patikrinti ir įvertinti mokinių rusų (užsienio) kalbos *komunikacinę kompetenciją* kalbos mokėjimo lygmeniu, atitinkančiu 11–12 klasių užsienio kalbų bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų bendrąjį kursą bei užsienio kalbos brandos egzamino programą, kuri mokyklinį užsienio kalbos egzaminą orientuoja į bendrųjų programų *bendrąjį* kursą bei išsilavinimo standartų *bendrojo* kurso pasiekimų lygmens reikalavimus. Šis lygmuo siejamas su Europos Tarybos siūlomą „Slenksčio“ lygiu (B1) rašymo, skaitymo ir klausymo (receptijos) srityje.

RUSŲ (UŽSIENIO) KALBOS MOKYKLINIO BRANDOS EGZAMINO REZULTATŲ KOKYBINĖS ANALIZĖS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino rezultatų kokybinės analizės *tikslai ir uždaviniai*:

- Išskirti parodytus mokinių gebėjimus;
- Išanalizuoti mokinių būdingas klaidas, pateikti jų pavyzdžių, nustatyti klaidų priežastis;
- Išsamiai pateikti egzamino užduoties turinį;
- Padėti mokytojams ir mokiniams geriau suprasti užsienio kalbos egzamino tikslus bei tikrinamų gebėjimų pobūdį;
- Padaryti išvadas ir pateikti *rekomendacijas* mokytojams, testų rengėjams ir mokiniams.

KOKYBINĖS ANALIZĖS OBJEKTAS IR STRUKTŪRA

Rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino rezultatų *kokybinės analizės objektas* yra mokinių rusų (užsienio) kalbos *gebėjimai*, parodyti mokyklinio brandos egzamino metu. Analizuojant mokinių darbus, tai laikoma *išeities tašku*. Kokybinės egzamino rezultatų analizės **teksto struktūra** yra tokia:

- Pateikiamas atskirų egzamino dalių/testų *bendras apibūdinimas* remiantis egzamino programos reikalavimais;
- Apibūdinami kiekvienos egzamino dalies (testo) *vertinimo objektai*;
- Pateikiamas egzamino *dalis/testo turinys* (testo *specifikacija*);
- Išsamiai analizuojamas *egzamino užduoties turinys*, kuriame mokinių *gebėjimų analizė integruota su užduočių turinio* bei jų *atlikimo rezultatų* analize:
  1. Ivardijant esminį/pagrindinį tikrinamą gebėjimą (tikrinamus gebėjimus) ir konkrečią užduotį, kuria tikrinamas gebėjimas (gebėjimai). Dažniausiai sakinio ir rašytinio teksto supratimą tikrinančių užduočių atlikimas reikalauja parodyti *daugiau* gebėjimų, ne tik tikrinamą *pagrindinį*, pvz.: norint suprasti *pagrindinę mintį* (jei tai įvardijama kaip pagrindinis užduoties tikslas), reikia detaliai suprasti tekstą, gebėti analizuoti teksto informaciją ir daryti išvadas.
  2. Apibūdinant sakinį, rašytinį ar kalbos vartojimo tikrinimui pateikiamą tekstą: įvardijant teksto tipą, temą, pateikiant trumpą teksto turinį. Pagrindinių turinio elementų pateikimas nėra savitiksliis: konkrečiu atveju tai siejama su užduotimi tikrinamais gebėjimais.
  3. Komentuojant užduoties atlikimo procesą atkreipiamas dėmesys į:
    - a) užduotis, tikrinančias sudėtingesnius sakinio ir rašytinio teksto receptijos gebėjimus;
    - b) užduočių tipus, kurių atlikimas mokiniams kėlė daugiau problemų (užduoties formuluotės supratimas, atlikimo technikos ypatumai);
    - c) tai, kokius įgytus mokinių gebėjimus rodo teisingai atlikta užduotis.
- Aptariami *užduoties atlikimo rezultatai*, analizuojamos mokinių klaidos, įvardijamos galimos klaidų priežastys, pateikiama klaidų klasifikacija.

KOKYBINĖS ANALIZĖS PASKIRTIS

Tokiu būdu, t.y. *tikslingai*, pateikiama medžiaga (vertinimo objektai, užduočių turinio ir tikrinamų gebėjimų analizė, vidinė užduočių struktūra ir galimas jų atlikimo procesas/būdas, užduočių atlikimo rezultatų komentaras) turėtų būti bus naudinga visiems leidinio vartotojams/skaitytojams.

Pasirinktas analizės rezultatų pateikimo būdas pritaikytas jos skaitytojams, norintiems rasti informaciją, atitinkančią jų poreikius ir tikslus. Tikimės, jog mokyklinio rusų (užsienio) kalbos brandos egzamino rezultatų kokybinė analizė padės:

Rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino užduoties rengėjams

- priimti optimalius sprendimus parenkant medžiagą egzamino užduotims;
- parinkti užduočių tipus, suteikiančius galimybių patikrinti daugiau mokinių gebėjimų;
- išlaikyti balansą tarp atvirojo ir uždarojo tipo užduočių, siekiant vertinimo tikslų;
- laikytis užduočių validumo principo sudarant vertinimo kriterijus.

Rusų (užsienio) kalbos mokytojams

- aiškiau suprasti kalbos mokymosi tikslus;
- pasinaudoti pateiktomis nuorodomis organizuojant ugdymo procesą;
- matyti tipines mokinių klaidas ir galimas jų priežastis;
- kryptingai dirbti, rengiant mokinius rusų (užsienio) kalbos mokykliniam brandos egzaminui.

Mokiniam, kurie rengiasi laikyti rusų (užsienio) kalbos mokyklinį brandos egzaminą

- suprasti kiekvienos egzamino dalies (testo) tikrinamų gebėjimų pobūdį;
- matyti užduoties atlikimo galimybes panaudojant tinkamas strategijas;
- suvokti tikslaus užduoties formuluotės supratimo svarbą;
- įvertinti savo pasirengimą laikyti dalyko egzaminą;
- užpildyti esamas dalyko žinių ir gebėjimų spragas rengiantis egzaminui.

Pastabos

Visi kokybinėje analizėje pateikti mokinių atsakymų pavyzdžiai yra autentiški (klaidos netaisytos).

Analizuojant egzamino užduotį ir jos atlikimo rezultatus kokybiniu aspektu, remtasi užduoties atlikimo statistinės analizės rezultatais, tačiau vengta jų kartojimo.

2004 M. RUSŲ (UŽSIENIO) KALBOS MOKYKLINIO BRANDOS EGZAMINO UŽDUOČIŲ TIPAI

Uždarojo tipo užduotys

Rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino užduotyje buvo tokios uždarojo tipo užduotys:

- *Alternatyvus pasirinkimas*
  - iš dviejų/trijų alternatyvų (klausymo testo 3 užd.; skaitymo testo 3 užd.),
  - iš keleto alternatyvų (kalbos vartosenos testo 2 užd.);
- *Atitikimas*: nustatyti teiginių atitikimą tekstui (klausymo testo 1 užd.; skaitymo testo 1 užd.).

Atvirojo ir pusiau atvirojo tipo užduotys

2004 metų rusų (užsienio) kalbos valstybinio brandos egzamino užduotyje buvo panaudotos tokios atvirojo ir pusiau atvirojo tipo užduotys:

- *Užbaigimas* - užbaigti sakinį ar įrašyti praleistus žodžius pagal teksto turinį (klausymo testo 4 užd.; kalbos vartojimo testo 3 užd.).
- *Įrašymas* - įrašyti į tekstą žodžius naudojantis pateiktą žodžių sąrašą (kalbos vartojimo testo 1 užd.).
- *Žinutė/laiškas* - nurodyta tema ar remiantis pateikta informacija parašyti rišlų tekstą (rašymo testo 1 ir 2 užd.).

Rusų (užsienio) kalbos mokyklinį brandos egzaminą sudaro keturios dalys: **klausymo testas, skaitymo testas, kalbos vartojimo testas ir rašymo testas.**

UŽDUOTIES IR JOS ATLIKIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

Klausymo testo turinys ir tikrinami sakinio teksto supratimo gebėjimai

Klausymo gebėjimams tikrinti rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino pagrindinės sesijos metu buvo pateiktos *keturios* įvairių tipų užduotys, įvairiais klausymo būdais tikrinančios globaliojo, detaliojo, selektyvaus supratimo bei strategijų taikymo gebėjimus.

Kiekvienos užduoties tipas atitinka klausymo būdą ir tikslą: suprasti esminę informaciją; suprasti detales; suprasti pagrindinę mintį; suprasti detales, papildančias pagrindinę mintį; atrinkti ir suskirstyti, analizuoti ir įvertinti informaciją. *Svarbiu* laikomas mokinių gebėjimas naudotis tinkamomis strategijomis siekiant suprasti klausomą tekstą. Šis gebėjimas buvo tikrinamas dauguma klausymo testo užduočių.

Klausymui skirti tekstai yra *autentiški*, pagal pobūdį, žanrą ir tipą atitinka egzamino programos reikalavimus – informaciniai (informacinis pranešimas, oro prognozė) ir mišraus tipo (pasisakymai, interviu).

Tekstų *tematika* susijusi su kalbos šalies (Rusijos) realijomis, atitinka ugdymo turinį ir egzamino programos reikalavimus - kultūra, sportas, politinio gyvenimo aktualijos.

Recepcijos (klausomo teksto supratimo) gebėjimai kaip vertinimo objektas

Skiriami trys pagrindiniai sakinio teksto supratimo būdai: *globalusis, selektyvusis* ir *detalusis*.

- *Globalusis* sakinio teksto supratimas – tai gebėjimas klausant suprasti atrامينius žodžius ir tuo pagrindu nustatyti teksto temą / pagrindinę informaciją.

- *Selektyvusis* (atrenkamasis, dalinis) sakinio teksto supratimas – tai gebėjimas išgirsti/suprasti tekste reikiamą informaciją priklausomai nuo užduoties tikslo.

- *Detalusis* sakinio teksto supratimas – tai gebėjimas suprasti faktinę teksto informaciją, nustatyti formaliąją teksto struktūrą, išskirti pagrindinę ir papildomą informaciją, rasti informaciją, sujungti ir apibendrinti detales, nustatyti pagrindinę mintį, išreikštą netiesiogiai. Prie detalaus supratimo priskiriamas ir kalbos tikslo supratimas/nustatymas, teksto informacijos vertinimas.

Klausymo testo specifikacija (pagrindinė sesija)

Teksto tipas ir žanras	Užduoties tipas	Tikrinami gebėjimai
<p>1 užduotis Įvairių žmonių pasisakymai apie tai, koks, jų nuomone, turėtų būti Rusijos prezidentas; pateikiami 8 pasisakymai</p> <p>Mišraus tipo tekstas</p>	<p><i>Uždarojo tipo užduotis</i> – pažymėti teiginius, atitinkančius tekstus (pasisakymus)</p>	<p>Suprasti pagrindinę mintį/ informaciją</p> <p>Suprasti detales (papildančias pagrindinę mintį)</p>
<p>2 užduotis Pranešimas kultūros tema Informacinis tekstas</p>	<p><i>Uždarojo tipo užduotis</i> – rasti ir pažymėti teksto turinį atitinkančius ir neatitinkančius teiginius (taip/ne/ tipo užduotis)</p>	<p>Suprasti detales</p>
<p>3 užduotis Oro prognozė Informacinis tekstas</p>	<p><i>Uždarojo tipo užduotis</i> – parinkti reikiamą teiginį iš keleto pateiktų</p>	<p>Suprasti esminę informaciją</p>
<p>4 užduotis Interviu su futbolo komandos „Dinamo“ žaidėju</p>	<p><i>Atvirojo tipo užduotis</i> – įrašyti į sakinius praleistus žodžius</p>	<p>Suprasti esminę informaciją, detales</p>

Tikrinamų sakinio teksto supratimo gebėjimų apibūdinimas

- **Gebėjimas suprasti pagrindinę sakinio teksto informaciją**

Šis gebėjimas tikrinamas *pirmąja* klausymo testo užduotimi.

Klausomas tekstas – pasakojimas su samprotavimo elementais (šiuo atveju atskiru tekstu laikomas kiekvienas pasisakymas). Klausomasi įvairių žmonių pasisakymų apie tai, koks, jų nuomone, turėtų būti Rusijos prezidentas. Kiekvienas pasisakymas turi pagrindinę „giją“ – koks, pasisakančiojo nuomone, turėtų būti

prezidentas: kokiomis asmens savybėmis pasižymėti, kokia turėtų būti jo veikla, kuo jis labiausiai turėtų rūpintis.

Užduotyje perfrazuotos pagrindinės pasisakymo autorių mintys, nesikartojančios kituose pasisakymuose.

Atlikdamas užduotį mokinys turi suprasti, ką norėjo pasakyti kiekvienas kalbantysis, susieti tai su perfrazuotomis užduotyje mintimis. Tam reikia detaliai suprasti tekstą, suprasti pagrindinę kiekvieno pasisakančiojo mintį kartu išlaikant mintyje perfrazuotas pasisakančiųjų mintis, pateiktas užduotyje.

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo, jog mokinys žino įvairius semantinius raiškos variantus, geba taikyti reikiamas teksto supratimo strategijas.

Remiantis statistine egzamino rezultatų analize, galima teigti, jog *ši užduotis mokiniams buvo* lengvai įveikiama (sunkumas 87 proc). Tekstų (pasisakymų) informacija pateikiama eksplicitiškai, todėl pakankamai sudėtingos technikos užduotis mokiniams buvo nesunki.

- **Gebėjimas suprasti detales**

Šis mokinių gebėjimas tikrinamas *antrąja* klausymo testo užduotimi.

Klausomas tekstas – informacinis, jo turinys – pranešimas apie žymaus rusų dirigento maksimo Šostakovičiaus gastroles Nižnij Novgorode. Teksto informacija pateikiama eksplicitiškai.

Užduotyje pateikti teiginiai (taip/ne/) formuluojami nuosekliai teksto informacijai.

Atlikdamas užduotį, mokinys turi atidžiai klausydamas *rasti/išskirti* reikiamas detales (čia būtinas detalus teksto supratimas), išskirtą informaciją *susieti* su užduoties formuluotėje esančiais teiginiais, t.y. įvertinti pateiktų užduotyje teiginių informaciją teksto turinio/informacijos požiūriu: teisinga ar neteisinga informacija. Tam reikalingi įvairūs gebėjimai (tiek detalaus, tiek selektyvaus teksto supratimo), tokio pobūdžio užduočių atlikimo įgūdžiai bei atitinkamų teksto supratimo strategijų taikymo gebėjimai.

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo atitinkamo lygmens kalbos mokėjimą, gebėjimą detaliai suprasti sakytinius informacinio pobūdžio tekstus.

Remiantis statistine egzamino rezultatų analize galima teigti, jog *užduotis mokiniams buvo* įveikiama, nors atskiri užduoties klausimai šiek tiek skiriasi savo sunkumu. Sunkiau mokiniams išskirti daugiau perfrazuotus teiginius, susijusius su teksto informacija (pvz., 3 teiginys). Sunkesni mokiniams buvo 1 ir 3 klausimai.

Rezultatai rodo, kad užduotis buvo nesunki, nors visiškai teisingai ją atliko tik trečdalis mokinių. *Taip/Ne* testo technika reikalauja iš mokinių bendro konteksto suvokimo, loginio mąstymo, tokio tipo užduočių atlikimo strategijų žinojimo ir gebėjimo jas taikyti.

- **Gebėjimas suprasti ir išskirti esminę teksto informaciją**

Šis mokinių gebėjimas tikrinamas *trečiąja* klausymo testo užduotimi.

Klausomas tekstas – informacinis (oro prognozė), kurio pagrindinė informacija – pranešimas apie orus Maskvoje keleto dienų laikotarpiui.

Užduotyje pateikiamas klausimas su keturiais pasirenkamaisiais atsakymais..

Užduotimi tikrinami globalaus ir selektyvaus teksto supratimo gebėjimai, jos technika gana sudėtinga. Kiekviename distraktoriuje yra dalis tekste esančios informacijos (pvz., variantas Б «погода будет... холодной и пасмурной»: tekste teigiama, jog artimiausiomis dienomis oras bus apsiniaukęs, bet nešaltas). Tik vieno teiginio abi dalys visiškai atitinka teksto turinį pagal pateiktą punkto klausimą.. Mokinys turi atkreipti dėmesį ir į pirmąją teiginio dalį: «В ближайшие дни погода в Москве будет...», kadangi tekste kalbama ir apie šios dienos orą, ir apie orus, numatomus artimiausioms dienoms.

Atlikdamas užduotį mokinys turi išskirti reikiamą teksto informaciją - suprasti, koks oras numatomas Maskvoje artimiausioms dienoms. Tai nėra tik globalaus teksto supratimo klausimas (apie ką kalbama tekste, kur vyksta veiksmas ar pan.), o klausimas, reikalaujantis daug sudėtingesnių gebėjimų – išskirti iš tekste esančios reikiamą ir prieiti prie išvados. To reikalauja konkreti komunikacinė situacija: klausantis oro prognozės pranešimų, svarbu išskirti esminę teksto informaciją asižvelgiant į klausytojo poreikius/tikslus. Tokio pobūdžio užduotys reikalauja kompleksinių gebėjimų, atitinkamų darbo su klausomu tekstu įgūdžių, tinkamų strategijų įvaldymo.

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo darbo su sakytiniu tekstu gebėjimus suprasti tekstą, išskirti esminę informaciją, naudotis tinkamomis strategijomis atliekant užduotį.

Remiantis statistine egzamino rezultatų analize, galima teigti, jog *ši užduotis mokiniams buvo* gana lengva. Atsižvelgiant į tikrinamų gebėjimų sudėtingumą, užduotis leido geriau išskirti laikusių egzaminą rezultatus (jos skiriamoji geba yra didesnė už dviejų pirmųjų klausymo dalies užduočių).

- **Gebėjimas suprasti reikiamą informaciją**
- **Gebėjimas suprasti detales**

Šis gebėjimas tikrinamas *ketvirtąja* klausymo testo užduotimi.

Klausomas tekstas – interviu su futbolo komandos „Dinamo“ žaidėju E Korčaginu. Teksto tipas – pasakojimas su samprotavimo elementais.

Užduotyje pateikiami teiginiai, į kuriuos reikia įrašyti praleistus žodžiu pagal teksto turinį.

Ši užduotis yra atvirojo tipo ir nuo kitų klausymo testo užduočių iš esmės skiriasi tuo, kad **atlikdamas užduotį mokinys** turi dar ir produkuoti, t.y. surasti žodį (nebūtinai tas žodis yra tekste), atitinkantį reikiamą prasmę ir tinkantį gramatiškai duotame sakinyje.

Remiantis statistine egzamino užduoties analize, galima teigti, jog *ši užduotis mokiniams buvo* sunkiausia iš klausymo testo užduočių, nors statistiškai ji yra vidutinio sunkumo. Atvirojo tipo užduotys klausymo (taip pat skaitymo) teste yra vienos iš sunkiausių. Klausydami interviu tipo tekstą, mokiniai paprastai sugeba išlaikyti atmintyje reikiamą informaciją, tačiau nesupranta teksto detalai, o dėl šios priežasties negalima atsakyti į punkto klausimą arba nesupranta atskirų punktų formuluočių ir negali rasti tinkamo leksinio vieneto, reikalingo įrašyti į sakinį.

- Įrašytas netinkamas žodis. Tai rodo ne tik klausomo teksto nesuvokimą, bet ir žemą rusų kalbos mokėjimo lygį.

Tokio pobūdžio klaidos mokinių darbuose – dažniausios. Didžiausia mokinių dalis netinkamą žodį įrašė 4 ir 5 punktuose (atitinkamai 36 ir 44 proc. mokinių), likusiuose punktuose klaidų svoris procentais šiek tiek mažesnis, bet taip pat nemažas – apie 20 proc. Ypatingai išsiskyrė 5 punktas: «По мнению Э. Корчагина, самое слабое место «Спартака» – это....(ворота, защита).»

Nemaža dalis mokinių įrašė «бить по воротам», o tai reiškia visai ką kita. Galima prieiti išvadą, jog šiuo atveju tekstas nebuvo suprastas detalai: mokinys suprato, apie ką kalbama tekste (globalusis supratimas), tačiau konkreti reikšmė šiame kontekste liko neaiški.

- Įrašytas panašios reikšmės žodis, tačiau jo reikšmė netiksli ir netinkama konkrečiame kontekste. Manome, jog tai rodo teksto turinio supratimą, tačiau nepakankamą žodyną.

Tokių klaidų svoris atskiruose punktuose ryškiai skiriasi. Tais atvejais, kai reikiamas žodis buvo tekste (3 punktas), panašios reikšmės žodis įrašytas tik 1 proc. mokinių darbuose, o tais atvejais, kuomet žodžio tekste nėra (4 punktas), panašios reikšmės žodį įrašė 21 proc. mokinių.

- Žodis į sakinį neįrašytas. Tai rodo, jog tekstas buvo nesuprastas veikiausiai dėl labai siauro, aiškiai nepakankamo turimo žodyno

Tokių klaidų buvo mažiausiai. Daugiausia mokinių užduotį atliko t. y. įrašė žodį, nors ir klaidingai. Didžioji dalis mokinių neįrašė žodžio 2 (20 proc.) ir 4 (17 proc.) punktuose, mažiausia mokinių dalis neįrašė žodžio 3 punkte (8 proc.) Akivaizdu, jog tuose punktuose, kur reikiamas žodis yra tekste, lengviau atsakyti į klausimą, nes reikia tik suprasti tekstą, o tais atvejais, kuomet reikiamo žodžio tekste nėra, mokinys turi dar ir parinkti reikiamą leksinį vieneta.

Mokinių klaidas suskirstytume į keletą stambesnių grupių, atsižvelgdami į jų priežastis:

- 1) negeba suprasti teksto, pvz., Э. Корчагин ...футболист..., кто выиграл матч между командами «Динамо» и «Спартак»; Игра «Динамо» с командой «Рубин» была...хорошо играл.
- 2) negeba suprasti teksto detalai, pvz., Команда «Динамо», по мнению Э. Корчагина, играет... футбол, хорошо.
- 3) tekstą supranta, tačiau įrašo žodį, netinkamą kontekste, gramatiškai iškraipo sakinio prasmę, pvz., Э. Корчагин ....судить трудно..., кто выиграл матч между командами «Динамо» и «Спартак».

Skaitymo testo turinys ir tikrinami rašytinio teksto supratimo gebėjimai

Skaitymo gebėjimams tikrinti valstybinio rusų (užsienio) brandos egzamino pagrindinės sesijos metu pateiktos trys uždarojo tipo užduotys, tikrinančios įvairius teksto skaitymo ir supratimo būdus bei strategijų taikymo gebėjimus.

Užduočių tipai (pažymėti tekstą atitinkančius teiginius – 1 užd., parinkti tinkamą sakinį užpildant praleistas vietas tekste – 2 užd.; pažymėti informaciją atitinkančius teiginius – 1 užd.) ir užduočių formuluočių atitinka skaitymo būdą ir užduoties tikslą – patikrinti gebėjimus suprasti esminę informaciją, suprasti loginę teksto struktūrą, suprasti detales, suprasti ir nustatyti loginius bei prasminius ryšius, taikyti tinkamas

strategijas siekiant suprasti rašytinį tekstą. Parinkti užduočių tipai suteikė galimybę patikrinti gana platų mokinių recepcijos (skaitymo) gebėjimų spektrą.

Skaitymui buvo pateikti *autentiški* publicistiniai ir informaciniai tekstai. Tekstų tematika – šiuolaikinės informacinės priemonės, kasdienis gyvenimas, kultūra (kinas).

Recepcijos (rašytinio teksto supratimo) gebėjimai kaip vertinimo objektas

Skiriami trys pagrindiniai rašytinio teksto supratimo būdai: *globalusis*, *selektyvusis* ir *detalusis*.

- *Globalusis* rašytinio teksto supratimas – tai gebėjimas rasti atraminius žodžius ir tuo pagrindu nustatyti teksto temą / pagrindinę mintį.
- *Selektyvusis* (atrenkamasis, dalinis) rašytinio teksto supratimas – tai gebėjimas rasti rašytiniame tekste reikiamą informaciją priklausomai nuo skaitančiojo poreikių ar užduoties tikslo.
- *Detalusis* teksto supratimas – tai gebėjimas suprasti faktinę teksto informaciją ir nustatyti formaliąją teksto struktūrą, išskirti pagrindinę ir papildomą informaciją, sujungti ir apibendrinti detales, nustatyti pagrindinę atskirų teksto dalių /pastraipų mintį, išreikštą netiesiogiai. Prie detalaus supratimo priskiriamas teksto informacijos vertinimas.

Skaitymo testo specifikacija (pagrindinė sesija)

<i>Teksto tipas, žanras, tema</i>	<i>Užduoties tipas</i>	<i>Tikrinami gebėjimai</i>
1 užduotis Informaciniai tekstai apie Rusijos televizijos kanalus	<i>Uždarojo tipo užduotis</i> – pažymėti tekstą atitinkančius teiginius.	Suprasti pagrindinę informaciją. Suprasti detales.
2 užduotis Publicistinis tekstas apie svečių priėmimo ir vaišinimo tradicijas Rusijoje.	<i>Uždarojo tipo užduotis</i> – išdėstyti teiginius tekste reikiama tvarka	Suprasti pagrindinę mintį. Nustatyti loginius ir prasminius ryšius
3 užduotis Publicistinis tekstas apie Rusijos kiną.	<i>Uždarojo tipo užduotis</i> – rasti teksto turinį atitinkančius ir neatitinkančius teiginius (taip/ne/nėra informacijos).	Suprasti detales. Rasti tekste reikiamą informaciją.

Tikrinamų rašytinio teksto supratimo gebėjimų apibūdinimas

- **Gebėjimas suprasti pagrindinę mintį**
- **Gebėjimas suprasti detales**
- **Gebėjimas surasti reikiamą informaciją tekste**

Šie gebėjimai tikrinami *pirmąja* skaitymo teksto užduotimi.

Skaitomas informacinis tekstas. Teksto tema – spauda, Rusijos laikraščių (pagrindinių dienraščių ir savaitraščių) turinys.

Užduotyje pateikiami teiginiai, kuriuos reikia susieti su teksto informacija atsakant į klausimą, kokį iš leidinių skaitytojas pasirinktų, turėdamas vienokį arba kitokį tikslą, pvz. norėdamas sužinoti ekonomikos naujienas, domėdamasis įžymių žmonių gyvenimu ir kt.

Atlikdamas užduotį mokinys, perskaitęs užduoties formuluotę, *turi suprasti*, kokios informacijos reikia ieškoti tekstuose, *rasti* tą informaciją ir ją *įvertinti* - parinkti atsakymą, atitinkantį teksto turinį.

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo mokinių gebėjimus naudotis teksto informacija komunikaciniais tikslais.

Remiantis statistine egzamino užduoties analize galima teigti, jog *mokiniam šis užduotis buvo* nesunki. Mokiniai geba atlikti tokio tipo užduotis, turi tokio pobūdžio užduočių atlikimo įgūdžių, taip pat geba naudotis reikiamomis skaitymo strategijomis ir atitinkamu lygiu moka rusų kalbą, kad galėtų suprasti konkretų tekstą.

- **Gebėjimas suprasti pagrindinę informaciją**
- **Gebėjimas suprasti ir nustatyti loginius ir prasminius ryšius**

Šie mokinių gebėjimai tikrinami *antrąja* skaitymo testo užduotimi.

Skaitomas publicistinis tekstas, pagrindinis teksto tipas – pasakojimas, teksto tema - svečių priėmimo ir vaišinimo tradicijos Rusijoje.

Užduotyje pateikiami pirmieji pastraipų sakiniai. Mokiniam reikia rasti šių sakinių vietą tekste.

Tokios užduoties atlikimas reikalauja gana sudėtingų gebėjimų. *Atlikdamas užduotį mokinys* turi parodyti gerą kalbos mokėjimą, gebėjimą taikyti įvairias skaitymo strategijas ir turėti tokio tipo užduočių technikas/atlikimo įgūdžių.

Kad atliktų užduotį, mokiniai turėjo *suprasti* teksto pastraipos, iš kurios išimtas sakinytis, esmę, taip pat *ieškoti* gramatinių struktūrų ir leksikos sąsajų, gebėti *eiti*, „*atmetimo*“ *keliu*, *imdami* iš pateiktų sakinių sąrašo pirmiausia tuos, kurie „skaidresni“, aiškesni. Norėdami teisingai atlikti užduotį, mokiniai turėjo pasirinkti tinkamą darbo su tekstu strategiją ir eiti nuo lengvesnio prie sunkesnio, ieškodami įvairių, kartu ir formaliai išreikštų (leksinių ir gramatinių, t.y. formalių priemonių), taip pat sakinio/minties sąsajų su pastraipa ar teksto dalimi.

Mokinys turi ne tik suprasti teksto turinį, bet ir *suvokti* tai, ką perskaitė, taip pat *panaudoti* turimas šios srities žinias, patirtį, gebėti *logiškai samprotauti*, eidamas žingsnis po žingsnio. Gramatinių formų, sakinio struktūros sąsajos gali būti papildoma „strateginė“ pagalba siekiant įsitikinti, ar pasirinktas atsakymo variantas yra teisingas.

Teisingai atlikta užduotis atskleidžia visą spektrą mokinių gebėjimų: detalai suprasti tekstą, suprasti pagrindinę pastraipos mintį, naudotis teksto supratimo strategijomis (pastraipos sakinių sąsajų nustatymas: panašių žodžių, sinonimų ieškojimas, atskirų dalių siejimas, minties siejimas).

Remiantis statistine egzamino rezultatų analize galima teigti, jog *ši užduotis mokiniams buvo* pakankamai sunki.

- **Gebėjimas suprasti detales**
- **Gebėjimas tekste surasti reikiamą informaciją**

Šie gebėjimai tikrinami *trečiąja* skaitymo testo užduotimi.

Skaitomas informacinis tekstas su pasakojimo elementais. Tema – valstybė, Rusijos valstybinės vėliavos istorija. Kalbama apie tai, kaip atsirado dabartinė Rusijos valstybės vėliava, ką simbolizuoja Rusijos valstybės vėliavos spalvos, kokie Rusijos valdovai ir kada įteisino valstybės vėliavą.

Užduotyje pateikiami teiginiai, kuriuos reikia įvertinti teksto informacijos požiūriu: atitinka jie ar neatitinka teksto informaciją (taip/ne).

Atlikdamas užduotį, mokinys turi *detaliai suprasti* tekstą ir *susieti* užduoties teiginius su atitinkama informacija, esančia užduoties formuluotėse, *įvertinti* pateiktus teiginius teksto turinio požiūriu - ar teiginys atitinka teksto informaciją, ar neatitinka.

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo pakankamą rusų kalbos mokėjimą, gebėjimą taikyti tinkamas skaitymo strategijas, suformuotus tokio tipo užduoties atlikimo technikas/įgūdžius, gebėjimą dirbti su teksto informacija - ieškoti reikiamos informacijos tekste, nustatyti loginius ryšius tarp teksto dalių.

Remiantis statistine egzamino rezultatų analize, galima teigti, jog *ši užduotis buvo* gana lengva.

Kalbos vartojimo testo turinys ir tikrinami leksinių vienetų, kalbos formų ir struktūrų vartojimo gebėjimai

Kalbos vartojimo testu tikrinami gebėjimai vartoti leksines ir gramatines formas bei struktūras, sieti reikšmę ir formą. Rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino pagrindinės sesijos metu buvo pateiktos trys užduotys:

1. Įrašyti į tekstą prielinksnius, naudojantis pateiktu žodžių sąrašu - tikrinamas prielinksnių vartojimas.
2. Parinkti iš pateiktų žodžių reikiamą žodį ar jo formą – tikrinamas įvairių kalbos dalių vartojimas.
3. Įrašyti į dialogą praleistus žodžius (žodžių sąrašas nepateiktas) – tikrinamas gebėjimas vartoti reikiamą leksiką ir gramatines formas konkrečiuose kontekstuose.

Užduotys parengtos *rišlių tekstų* pagrindu. Tai leidžia patikrinti ne tik žodyno ir gramatikos žinias, bet ir gebėjimą naudotis situacija bei kontekstu.

Kalbos (leksikos, kalbos formų bei struktūrų) vartojimo gebėjimai kaip vertinimo objektas

Tikrinami šie kalbos vartojimo gebėjimai:

- gebėjimas vartoti leksinius vienetus konkrečiuose kontekstuose/situacijose;
- gebėjimas taisyklingai vartoti gramatines formas atsižvelgiant į kontekstą ir situaciją;
- gebėjimas vartoti sintaksinius vienetus suvokiant jų reikšmę nurodytuose kontekstuose ir situacijose.

Kalbos vartojimo testas netiesiogiai tikrina ir mokinių *komunikacinę kompetenciją*, kadangi leksikos, kalbos formų ir struktūrų taisyklingas vartojimas, t.y. leksinė, gramatinė kompetencija (rus. *лексическая, грамматическая сторона речи*), yra viena iš prielaidų komunikaciniam tikslui pasiekti.

Kalbos vartojimo testo specifikacija (pagrindinė sesija)

<i>Pateikiamas tekstas/sakiniai</i>	<i>Užduoties tipas</i>	<i>Tikrinami gebėjimai</i>
1 užduotis Rišlus tekstas	<i>Pusiau atvirojo tipo užduotis</i> – įrašyti į tekstą reikiamą žodį iš pateiktų žodžių sąrašo	Vartoti prielinksnius Sieti reikšmę ir formą
2 užduotis Rišlus tekstas	<i>Uždarojo tipo užduotis</i> – pasirinkti reikiamą žodžio formą iš keleto pateiktų	Vartoti leksinius vienetus Vartoti įvairias kalbos dalis Sieti reikšmę ir formą
3 užduotis Dialogas	<i>Atvirojo tipo užduotis</i> – įrašyti reikiamą žodį į nurodytą vietą tekste (žodžiai nepateikti)	Vartoti leksinius vienetus ir įvairių kalbos dalių formas siekiant komunikacinio tikslo Sieti reikšmę ir formą

Tikrinamų kalbos vartojimo gebėjimų apibūdinimas

- Gebėjimas vartoti prielinksnius
- Gebėjimas sieti reikšmę ir formą

Šie kalbos vartojimo gebėjimai tikrinami *pirmąja* kalbos vartojimo testo užduotimi.*Pateikiamas rišlus tekstas* apie Paryžiaus gatvių pavadinimus, turinčius rusišką kilmę.

Atlikdamas užduotį mokinys turi atsižvelgdamas į kontekstą įrašyti į tekstą tinkamus prielinksnius iš duoto sąrašo (sąrašo yra atliekamų prielinksnių).

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo gebėjimą vartoti prielinksnius produkuojamoje kalboje.

Statistinė brandos egzamino rezultatų analizė rodo, jog *nemaža dalis mokinių geba* taisyklingai vartoti tarnybinius žodelius (užduotis, palyginus su kitomis kalbos vartojimo užduotimis, buvo vidutinio sunkumo).

Visiškai neteisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo nepasiektą reikiamą kalbos mokėjimo lygį. Pateikiame taip atliktos užduoties pavyzdį:

Из пяти (1) _____ улиц _____ половинной тысяч улиц (2) _____ площадей города (3) _____ к _____ полусотни носят русские имена.
Главную роль (4) _____ в присвоении русских названий улицам Парижа играло чувство уважения (5) _____ но _____ дружественного отношения (6) _____ России.

Gebėjimas vartoti leksinius vienetus

- Gebėjimas vartoti įvairias kalbos dalis
- Gebėjimas sieti reikšmę ir formą

Šie kalbos vartojimo gebėjimai tikrinami *antrąja* kalbos vartojimo testo užduotimi.

Pateikiamas rišlus tekstas su praleistais žodžiais. *Užduotis* – įrašyti į tekstą praleistus žodžius, pasirenkant vieną iš trijų atsakymo variantų.

Atlikdamas užduotį, mokinys turi parodyti gebėjimą taisyklingai vartoti įvairias kalbos dalis (įvardžius, daiktavardžius, būdvardžius, prielinksnius) ir leksinius vienetus.

Teisingai atlikta užduotis rodo mokinio gebėjimą taisyklingai vartoti šias kalbos dalis ir jų formas produkuojamoje rašytinėje ir sakytinėje kalboje.

Statistinė egzamino užduoties analizė rodo, jog *mokiniam* ši užduotis buvo įveikiama. Ne visi mokiniai geba vartoti sudėtingesnes prielinksnes formas (5 punktas) ir įvardžius (1 punktas). Tačiau šios užduoties, kaip ir nemažos dalies kitų uždarojo tipo užduočių, tiek sunkesnių klausimų, tiek ir visos užduoties skiriamoji geba yra nedidelė. Tai rodo, jog uždarojo tipo užduotyse yra gana didelė atsakymo „pataikymo“ tikimybė, atsitiktinumo galimybė, todėl aiškaus mokinių gebėjimų „vaizdo“ susidaryti negalime. Tokiais atvejais, aptardami užduoties atlikimo rezultatus, turime galvoje galimybę atspėti reikiamą atsakymą.

• **Gebėjimas vartoti įvairias kalbos dalis (daiktavardžius, prielinksnius, klausiamuosius įvardžius, prieveiksmius) komunikaciniais tikslais**

• **Gebėjimas sieti reikšmę ir formą**

Šie kalbos vartojimo gebėjimai tikrinami *trečiaja* kalbos vartojimo užduotimi.

Užduotyje pateikiamas dialogas, kurio komunikacinis tikslas – susitarti dėl ėjimo į kiną.

Atlikdamas užduotį mokinys turi priklausomai nuo konteksto įrašyti tinkamą žodį reikiamoje formoje į praleistas vietas dialoge.

Teisingai atlikta užduotis rodo mokinių gebėjimą taisyklingai vartoti įvairias kalbos dalis ir jų formas produkuojamoje kalboje.

Statistinė brandos egzamino rezultatų analizė rodo, jog *ši užduotis mokiniams buvo* nesunki, nors visiškai teisingai užduotį atliko tik nedidelė mokinių dalis.

Neteisingi mokinių atsakymai atliekant šią užduotį yra skirtingos kilmės. Atsižvelgiant į klaidų pobūdį, klaidingus atsakymus galima būtų sugrupuoti taip:

• Mokiniai parenka/įrašo tinkamą žodį, tačiau nemoka sudaryti taisyklingos žodžio formos arba sudaro žodžio formą, netinkamą konkrečiame kontekste, pvz.: билеты, билетов, билет (turi būti: билета); какой, какие, каком (turi būti: какой); стоит, стоить, стоит, стоеть (turi būti: стоят); сходят (turi būti: сходят).

Tokio pobūdžio klaidos mokinių darbuose yra yra dažniausios. Pavyzdžiui, 3 punkte jos sudaro 41 proc visų klaidų. Tai visiškai logiška kalbos vartojimo užduotims, kuomet tikrinimo objektas yra kalbos formų ir struktūrų taisyklingumas. Neteisingai parinktas žodis rodo ir kitokių gebėjimų nebuvimą, o formos parinkimo klaida pateikia informaciją tik apie netaisyklingą jos vartojimą konkrečiame kontekste.

• Parenka/įrašo panašios reikšmės žodį, tačiau netinkamą konkrečiame kontekste – nesieja reikšmės ir formos, pvz.: когда, точное время (turi būti: во сколько); пройти (turi būti: пойти, сходить); который (turi būti: какой).

Mokinių, įrašiusių panašios reikšmės žodį, dalis yra palyginti nemaža. Tokio pobūdžio klaidas skirtinguose punktuose padarė nuo 8 iki 20 proc. mokinių. Didesnis tokio pobūdžio klaidų procentas yra 4 ir 6 punktuose, suteikiančiuose galimybių didesnėms atsakymo „interpretacijoms“. Pavyzdžiui, 6 punkto atsakomoji replika «В полвосьмого» reikalauja klausimo apie tikslų laiką – «Во сколько?». Mokiniai jį dažniausiai pakeitė žodžiu «когда», turinčiu platesnę vartojimo reikšmę. Be to, užduotyje buvo nurodyta įrašyti du žodžius, o ne vieną žodį.

• Parenka/įrašo netinkamą žodį, visiškai nesisiejantį su kontekstu arba „sukuria“ žodį, kurio rusų kalboje nėra, pvz.: выше всю, скажи, как, да (1 punktas); утибы, два (2 punktas); будем, Спартак, рублей, цинунт (3 punktas); последний, слабие, деведной (4 punktas); куда, семь (5 punktas); мне подходит, буду ждаты, придёшь (6 punktas) взглянуть, попросить, и, снит (7 punktas).

Tokio pobūdžio klaidų dominavimas teste rodo labai žemą konkretaus mokinio kalbos mokėjimo lygį ne tik kalbos vartojimo, bet ir produkavimo bei recepcijos srityse. Pateikiame tipišką tokio užduoties atlikimo pavyzdį.

1.	- <u>Да</u> (1 сл.) фильмы тебе нравятся? - Мне нравятся разные фильмы, но особенно я люблю комедии.
2.	- Хочешь пойти на комедию «Настя»? У меня есть два <u>билета</u> (1 сл.)
3.	- Да, конечно. А сколько <u>сидеть</u> (1 сл.) билеты? - Не волнуйся, недорого.
4.	- На <u>два</u> (1 сл.) сеанс? - На вечерний, на восемь часов.
5.	- <u>Семь</u> (1 сл.) мы встретимся? - У кинотеатра.
6.	- <u>возьме</u> <u>охлада</u> (2 сл.)?
7.	- В полвосьмого. Ещё успеем <u>дальше</u> (1 сл.) на выставку фотографий актёров. - Договорились. До встречи.

• Neįrašo praleisto žodžio. Tai rodo, jog sakinys (dialogo replika) buvo nesuprastas veikiausiai dėl labai siauro, aiškiai nepakankamo turimo žodyno ir žemo kalbos mokėjimo lygio.

Tokių atvejų mokinių darbuose yra mažiausiai (nuo 2 iki 8 proc. skirtinguose atsakymų punktuose).

Rašymo testo turinys ir tikrinami rašytinio teksto kūrimo gebėjimai

Rašymo testo tikslas – patikrinti gebėjimus *kurti tekstą, atitinkantį komunikacinę situaciją.*

2004 m. rusų (užsienio) mokyklinio brandos egzamino rašymo testą sudaro dvi užduotys – parašyti žinutę ir parašyti *asmeninį laišką.*

Užduočių situacijos reikalauja atitinkamo turinio ir raiškos priemonių. Skirtingos užduotys leidžia patikrinti daugiau mokinių gebėjimų - parinkti tinkamą teksto formą pagal pateiktą užduotį, pritaikyti kalbos stilių adresatui ir pagal situaciją, pasirinkti ir taisyklingai vartoti kalbos raiškos priemones.

Kadangi kuriamų tekstų žanrai ir jų komunikacinė paskirtis yra nevienodi, kiekvienos užduoties atlikimui įvertinti pateikiamos atskiros užduočių vertinimo lentelės. Vertinimo instrukcijose išskirti trys pagrindiniai vertinimo kriterijai - teksto struktūra ir forma, turinys ir žodynas, kalbos taisyklingumas. Atskirai vertinama komunikaciniu ir formaliuoju (leksika, gramatika, ortografija) aspektais. Tai leidžia objektyviau patikrinti ir įvertinti rašymo gebėjimus.

Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai kaip vertinimo objektas

Rašytinio teksto kūrimo vertinimo objektas – gebėjimai perduoti *raštu informaciją* (faktus, mintis, nuomonę, jausmus ir kt.) priklausomai nuo komunikacinės situacijos.

Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai yra sudėtingi ir daugialypiai produkavimo ir interakcijos gebėjimai. Norint sukurti (parašyti) rišlų tekstą rusų kalba, reikia gebėti:

- produkuoti/kurti visų tipų tekstų elementus (aprašomojo, pasakojamojo, informuojamojo, samprotavimo/ argumentuojamojo);
- vartoti konkrečiam žanrui būdingus posakius, pvz., laišku: «*Дорогой Игорь! Рад был получить от тебя весточку*», «*Извини, что долго не писал*», «*Пуши, буду ждать твоих писем*» ir rap.
- turėti pakankamus lingvistinius rašytinės kalbos pagrindus, gebėti operuoti leksine ir gramatine medžiaga rašymo procese;
- apipavidalinti (jei to reikalauja žanras) tekstą pagal rusų kalbos tradicijas.

Rašymo, kaip kalbinės veiklos rūšies, mokymo tikslus lemia komunikaciniai kalbos vartotojo poreikiai. Todėl pateikiant užduotis orientuojamasi į tuos žanrus, kuriais sudaromos galimybės patikrinti kuo daugiau gebėjimų grupių, t. y. gebėjimus:

- produkuoti *įvairių tekstų tipų* elementus (pasakoti, informuoti, apibūdinti, samprotauti);
- taikyti kalbos stilių *įvairiems adresatams* įvairiose situacijose;
- pasirinkti kalbos raiškos priemones, *atitinkančias užduoties turinį* ir rašymo tikslą (registas);
- parinkti tinkamą *teksto formą* pagal pateiktą užduotį;
- *logiškai ir nuosekliai* dėstyti užduotį atitinkantį turinį (kompozicija, organizavimas, rišlumas);
- rašyti *laikantis grafikos, rašybos bei gramatikos normų* (rašymo technikos įvaldymas, gramatinis taisyklingumas).

Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai tikrinami *kompleksiškai*. Konkretinant egzaminų programoje nustatytus kriterijus, sudaromos vertinimo matricos / lentelės kiekvienai konkrečiai rašymo užduočiai įvertinti. Kiekvienoje egzamino rašymo testo užduotyje vertinama:

- kaip kuriamas tekstas atitinka užduotį (situaciją, temą);
- ar teksto prasminiai vienetai atitinka užduoties turinį, ar tekstas išsamus (turinio kriterijus);
- teksto struktūravimas, dėstyimo logiškumas ir nuoseklumas, rišlumas;
- žodyno (leksikos) turtingumas, įvairovė, tikslingumas ir taisyklingumas;
- gramatinis taisyklingumas, rašyba ir skyryba;
- kalbos raiškos priemonių pritaikymas konkrečiam adresatui ir situacijai (kalbos registras).

Rašymo testo specifikacija (pagrindinė sesija)

<i>Kuriamo teksto žanras/užduoties tipas</i>	<i>Tikrinami gebėjimai</i>	<i>Kuriamo teksto tipas</i>	<i>Komunikacinės intencijos/rašymo tikslai</i>
1 užduotis Parašyti žinutę draugui į Rusiją, informuoti apie atvykimą	Pasirinkti reikiamą teksto formą pagal pateiktą užduotį, Logiškai ir nuosekliai išdėstyti turinį, Pritaikyti kalbos stilių adresatui ir pagal situaciją Pasirinkti adekvačias kalbos raiškos priemones, taisyklingai jas vartoti	Informuojamojo tipo tekstas	Informuoti, paprašyti
2 užduotis Parašyti laišką draugui į Rusiją apie savo planus baigus mokyklą	Pasirinkti reikiamą teksto formą pagal pateiktą užduotį, Logiškai ir nuosekliai išdėstyti turinį; Pasirinkti kalbos raiškos priemones, atitinkančias rašymo tikslą, taisyklingai jas vartoti	Mišraus tipo tekstas (pagrindas – pasakojimas)	Reikšti mintis, jausmus, nuostatas

Rašymo testo rezultatai neblogi. Tai rodo, jog rusų kalbos mokėjimas yra pakankamo lygio. Mokinių rašytinės kalbos gebėjimai, siekiant komunikacinių rašymo tikslų, yra pakankami orientuojantis į siektiną kalbos mokėjimo lygį (B1). Tai patvirtina ir bendra rašymo testo rezultatų pastarųjų metų tendencija - iš visų rašymo testu tikrinamų gebėjimų išryškėja gebėjimai pasiekti komunikacinį rašymo tikslą, nuosekliai išdėstyti užduotį atitinkantį turinį (geriausi rezultatai), o silpniausia mokinių vieta šioje srityje yra žodyno vartojimas, gramatinis taisyklingumas ir rašyba.

- **Gebėjimas pasiekti komunikacinį rašymo tikslą**
- **Gebėjimas pateikti užduotį atitinkantį turinį**
- **Gebėjimas logiškai ir nuosekliai išdėstyti užduotį atitinkantį turinį**

Šių gebėjimų realizavimas pirmiausia priklauso nuo pakankamo rusų kalbos mokėjimo lygio, gebėjimo pasiekti reikiamą komunikacinį tikslą *įvairiose komunikacinėse situacijose*.

Užduotyje, kurioje reikia išplėtoti ir išsamiau pateikti turinį (laiške), tik nedidelė dalis (apie 30 proc.) mokinių gavo maksimalų įvertinimą pagal turinio kriterijų. Užduotyje parašyti žinutę maksimalų įvertinimą už atitinkamą minėtam kriterijui gavo žymiai didesnė mokinių dalis (62 proc.). Tai reiškia, jog *dauguma* mokinių nepakankamai išsamiai pateikė užduotį atitinkantį turinį tuomet, kai ji reikėjo pateikti išsamiau ir išplėtoti (tai padaryti mokiniai turėjo rašydami laišką). Tai rodo *nepakankamus bendruosius minčių raiškos gebėjimus*.

Daugumos mokinių darbų turinys pakankamas, tačiau vertinant pagal kitus rašymo užduoties kriterijus, paprastai surenkamas mažesnis taškų skaičius. Nedidelė dalis rašymo darbų yra vertintini maksimaliu taškų skaičiumi.

Pateikiame tokio darbo pavyzdį – laiškas visiškai atitinka temą, realizuotos visos komunikacinės intencijos, įvairus ir tinkamas žodynas, tinkamas registras, taip pat struktūra ir forma, pakankamas kalbos taisyklingumas:

1 pavyzdys

Здравствуй, Оля!

Большое спасибо тебе за письмо. Мне очень приятно, что ты меня не забываешь и пишешь мне о своих делах. Я тоже хочу рассказать тебе о своих планах.

Сейчас у меня экзамены. Я уже сдала экзамены по литовскому языку, математике, биологии. Буду сдавать русский язык и химию. Эти экзамены выбрала потому, что собираюсь поступать в университет на факультет технологии шитья.

После окончания школы буду работать и заочно учиться.

За этот год я очень устала и после экзаменов хочу поехать в Палангу и отдохнуть у моря. Надеюсь, что погода будет хорошая.

А какие у тебя планы на лето? Где будешь отдыхать?

Надеюсь, что мы всё-таки встретимся. Может, ты приедешь ко мне в гости?

На этом заканчиваю своё письмо.

До свидания

Реда

Rašydami *laišką* mokiniai privalėjo realizuoti visas užduotyje nurodytas intencijas – parašyti, kokius egzaminus laiko ar rengiasi laikyti, ką veiks po egzaminų, kur ruošiasi pailsėti, pasiteirauti savo draugo/draugės, kokie jo/jos ateities planai ir kt. Visas komunikacines intencijas šioje užduotyje gebėjo realizuoti tik dalis mokinių (apie 40 proc.). Šių intencijų realizavimas yra svarbus norint pasiekti komunikacinę rašymo tikslą konkrečioje situacijoje. Nemaža dalis mokinių (apie 70 proc.) negebėjo realizuoti visų užduotyje nurodytų intencijų. Tai rodo, jog mokiniai neįsigilino į užduoties turinį arba negeba reikšti minėtų intencijų.

Su kalbos turiniu siejamas dėstymo logiškumo ir nuoseklumo kriterijus. Vertinimas pagal šį kriterijų priklauso nuo kuriamo teksto žanro bei užduoties pateikimo pobūdžio (daugiau ar mažiau apibrėžta užduoties turinio struktūra, įvardyta tema) ir nuo užduoties formuluotėje esančios informacijos.

Pateikiame darbo, kuriame realizuota tik dalis nurodytų komunikacinių intencijų, pavyzdį. Darbas pažymėtinas ir taisyklingumo požiūriu: jame daug kalbos vartojimo ir rašybos klaidų, nepaisoma elementarios skyrybos.

2 pavyzdys

*Здравствуй друг. У меня ничего нового Спасибо за твоё письмо.
Скоро будет экзамены очне баюс. После экзамены ещё низнаю где буду учитса. Летом хачю
нимнога пароботать и отдахнуть после экзаминов. А какие планы у тебя Как у тебя жизнь. Напишы
письмо.Мне бы хотелось с тобой увидетса. Пока. Дайва*

Nemažoje dalyje mokinių darbų randame vienokių ar kitokių dėstymo *nuoseklumo ir logikos trūkumų*. Čia galėtų būti keletas priežasčių – mokiniai nesugeba nuosekliai ir logiškai mąstyti, neatidžiai perskaito užduoties formuluotę, dėl neaiškių priežasčių rašydami nesivadovauja pateikta užduoties struktūra arba nesupranta užduoties formuluotės ar pateiktos struktūros sudėtinių dalių reikšmės.

Situacijos aprašymą lydi *nuorodos į turinį (struktūrą)*, kurių nepaisymas rašant neleidžia pasiekti reikiamo komunikacinio tikslo. Pvz., žinutės situacijos aprašyme nurodyta, jog reikia pranešti apie savo atvykimą, paprašyti draugo/draugės sutikti, taigi, būtina nurodyti konkretų atvykimo laiką ir vietą.

Pateikiame tokio darbo (žinutės) pavyzdį.

3 pavyzdys

*Я скоро приеду. Ми давно виделис, и я ришил приедил к тобой. Как я приеду ми пайдют
дискотеку. Может пайдют кино театр. Ну многа нипишу, жди меня скоро приеду.*

Pateiktas pavyzdys rodo, jog mokinys neatidžiai perskaitė užduoties formuluotę arba jos nesuprato ir todėl nerealizavo nurodytų užduotyje komunikacinių intencijų. Žinutės autorius taip pat negebėjo tinkamai įforminti kuriamo teksto (nėra kreipinio, baigiamosios mandagumo frazės). Kalbos taisyklingumas šiame darbe taip pat gana žemo lygio.

• Gebėjimas įforminti tekstą

Teksto įforminimo klaidų (ypatingai laiško) mokinių darbuose yra palyginti nedaug. Dažniau mokiniai negeba teisingai įforminti smulkesnių žanrų tekstų, pvz. raštelio, žinutės, nors visiškai neteisingai įforminto teksto atvejų pasitaiko gana retai. Neteisingai įforminta žinutė pateikta 3 pavyzdyje.

Pateikiame teisingo žinutės teksto įforminimo pavyzdį.

4 pavyzdys

Миша!

*Большое спасибо за приглашение в гости. Я с удовольствием приеду. Так как у меня каникулы, приеду
десятого июня. Пожалуйста, встретить меня. Поезд прибывает на первый перон в 13. 00.
Жду нашей встречи.*

Инга

- Gebėjimas vartoti tinkamą žodyną
- Gebėjimas parinkti tinkamą kalbos registrą

Kuriamo teksto leksikos/žodyno vertinimo aspektų yra keletas – ar žodynas įvairus, ar vartojamas taisyklingai, ar atitinka nurodytą situaciją.

Tinkamos leksikos ir gramatinių struktūrų bei konstrukcijų parinkimas, semantinių raiškos būdų įvairovė yra vienas iš kalbos mokėjimo rodiklių.

Vertinant mokinių rašymo užduotis, minėtas kriterijus diferencijuojamas priklausomai nuo konkrečios užduoties – pvz., laiškas teikia daugiau galimybių pademonstruoti leksikos vartojimo / parinkimo įvairovę; čia svarbiausia, ar vartojama leksika ir struktūros atitinka situaciją, registrą (2 užduotis, asmeninis laiškas). Minėtoje užduotyje leksikos/žodyno kriterijus diferencijuojamas taip: leksika ir sintaksinės konstrukcijos įvairios, vartojamos adekvačiai situacijai, atitinka nurodytą registrą → neišvairios, tačiau atitinka situaciją, vartojamos tiksliai → leksika skurdi, vartojamos daugiausia vieno tipo gramatinės formos ir sintaksinės konstrukcijos, kalbos registras pažeistas.

Teksto *apimtis ir žanras* taip pat suteikia galimybę parodyti leksikos ir sintaksinių konstrukcijų įvairovę. *Laiške* mokiniai turi ir gali parodyti turimą žodyną, įvairius raiškos būdus, todėl vertinimas pagal šį kriterijų siejamas su žodyno įvairove ar skurdumu. Šie kriterijaus aspektai leidžia atitinkamai įvertinti ir tokius darbus, kuomet žodynas vartojamas tiksliai, tačiau nėra pakankamai turtingas ir įvairus (2 užduotis, asmeninis laiškas).

Remiantis rašymo testo rezultatų statistine analize, galima teigti, jog dauguma mokinių pagal teksto turinio bei žodyno vartojimo kriterijų parodė *vidutinį rezultatą*. Tai ypač ryšku tose užduotyse, kur šiam kriterijui skiriamas didesnis taškų skaičius (laiške). Dauguma mokinių iš 7 galimų surinkti taškų vertinant žodyno vartojimą, registrą ir kalbos taisyklumą surinko nuo 2 iki 5 taškų, ir tik 5 proc. mokinių, vertinant pagal šiuos kriterijus, gavo maksimalų taškų skaičių.

Pateikiame darbo pavyzdį, kuriame vartojamas gana įvairus žodynas. Tokių pavyzdžių mokyklinio egzamino darbuose yra labai mažai.

5 pavyzdys

Здравствуй, дорогая Таня!

Спасибо за твоё интересное письмо, которое я получила три дня назад. Оно меня очень обрадовало.

Для меня сейчас самый трудный месяц в этом году. Я решила сдавать экзамены по математике, по биологии, по химии. Сегодня я сдала экзамен по русскому языку и надеюсь на хорошую оценку. Я обязательно должна хорошо сдать государственный экзамен по биологии, так как я решила изучать медицину. Я с детства мечтала стать врачом и буду стремиться к исполнению своей мечты. Я знаю, что в университете учиться очень тяжело, но надеюсь, что мне повезёт.

Учебный год начинается в сентябре, у меня найдется свободное время и на отдых. Я намереваюсь провести лето в Паланге, у Балтийского моря. Это прекрасный город. И я хорошо проведу время с друзьями.

Я знаю, что ты в следующем году тоже закончишь школу. Решила ли ты, что будешь делать дальше?

Я жду твоего ответа. Передай привет маме.

Твоя Лаура

Didesnės dalies mokinių darbuose žodynas gana skurdus. Galėtume teigti, jog laikančiųjų mokyklinį egzaminą mokinių žodynas yra labai ribotas ir dažnai vartojamas netiksliai. Ypač gausu mokinių darbuose leksikos vartojimo klaidų, kurios neatsiejamos nuo viso turimo žodyno vartojimo. Skurdų žodyną iliustruoja 2 ir 6 pavyzdžiai.

Kalbos registro neatitikimo atvejų rusų (užsienio) kalbos mokyklinį brandos egzaminą laikusių mokinių darbuose yra palyginti nedaug. Tai galima sieti ir su mokyklinio egzamino programos rašymo dalyje išdėstytais reikalavimais: kuriamo teksto adresatas yra bendraamžis/bendraamžė, nereikalaujama įvaldyti skirtingus registrus.

- **Gebėjimas taisykliai vartoti kalbos priemones**

Kalbos taisyklumas laikomas pakankamai svarbiu kriterijumi. Mokinių klaidos vertinamos atsižvelgiant į galimą jų poveikį komunikaciniam rašymo tikslui pasiekti. Tai leksikos, kalbos formų ir struktūrų vartojimo ir rašybos klaidos:

- *trukdančios komunikacijai;*
- *netrukdančios komunikacijai.*

Klaidos, *trukdančios komunikacijai*, laikomos šiurkščiomis, kadangi tokiu atveju išsakoma mintis gali būti nesuprasta arba suprasta neteisingai. Komunikacijai trukdančiomis laikome tokias klaidas, kuomet konkrečiame kontekste negalima adekvačiai suprasti rašančiojo intencijos/teikiamos informacijos.

Trukdančių komunikacijai klaidų gali būti įvairių. Išanalizavę mokinių darbus, pastebėtas tokio pobūdžio klaidas suskirstėme į grupes pagal numanomą klaidų priežastis:

- Mokiniai nežino rusų kalbos žodžių, sukuria „savo“ žodžius, pvz.: «хорошо *абакли* ат всех»;
- Nesugeba sudaryti reikiamo žodžio, žodžio formos, pvz. «Без учя очень трудно»; «Хочу адахнут между море», «я хочу сито ты напишитум»;
- Neteisingai rašo raides, todėl „sukuria“ ne tą žodį, kurį norėjo parašyti, pvz.: «Бавно нивидел тебе»;
- Parašo raidžių junginį, neturintį aiškios prasmės, pvz.: «сбасви Томас», «сбес болтая а сибе», «ивсиво налиштево», «яа очен зылаяу здаровяя»;
- Padaro daug rašybos ir kalbos vartojimo klaidų, ir tai trukdo suprasti mintį/intenciją, pvz.: «Какие плани тебе бидишти», «Такба ба стеци жиби твацик писмах», «Я учюс дальше на барменскую школу угу».

Laikiusiųjų mokyklinį rusų (užsienio) kalbos brandos egzaminą mokinių darbuose yra žymiai daugiau klaidų, trukdančių komunikacijai negu laikusių valstybinį rusų (užsienio) kalbos egzaminą mokinių darbuose, nors tokios klaidos daugiau būdingos silpnesniems darbuotojams.

Kita klaidų grupė – leksinės ir gramatinės klaidos, *netrukdančios komunikacijai*. Tokio pobūdžio klaidų mokinių darbuose yra gana daug – tai netaisyklingas leksikos vartojimas, žodžių darybos, veiksmažodžio valdymo, eigos ir įvykio veiksmo vartojimo, prielinksnių vartojimo, veiksmažodžio laikų vartojimo, sangražinių veiksmažodžių vartojimo, sintaksinių konstrukcijų vartojimo ir kt. klaidos. Pamėginome sugrupuoti tokias klaidas pagal numanomas jų priežastis:

- Mokiniai nežino veiksmažodžio valdymo ir netaisyklingai rašo linksnių galūnes, pvz.: «я учусь отделачником», «сдаю экзамены с литовского», «отдохнут своём деревня», «я приеду у тебя», «как в прошлаем разе», «после екзаменах», «когда кончу в школу», «приеду к тобой», «буду в Москве на автобусном станций», «отдохним Паланге», «благодарна на поисьмо», «в паланге на морю», «работать по профессию»; «поедем с машину»;
- Klaidingai derina vardažodžius, netaisyklingai vartoja veiksmažodžio formas sakinyje (vienaskaita vietoje daugiskaitos ir pan.), pvz.: «я приезжею в Маскву», «я приеджу вечером», «а потом работаю барменом», «недалеко есть озер», «прежей камне», «эсли можаш встрети меня»;
- Nežino žodžio reikšmių (semantikos), nederina žodžio leksiniu požiūriu, pvz.: «в астановке поезда»;
- Negeba sudaryti žodžio, tinkamo kokrečiame kontekste (vartoja netinkamus žodžių darybos elementus (priesagas, priešdėlius), pvz.: «Здрастваи катюнак мой», «я хочу стат художнесый или архетектий», «встретиси на аэропорте», «я хотела предуприждит тебя», «мы там атдахнулями»;
- Klaidingai vartoja prielinksnius, jungtukus, pvz.: «я хочу, что ты меня встретил», «встретиси на аэропорте», «да в стречи», «встрейть около айродрома».

Mokinių darbuose yra nemažai įvairaus pobūdžio *rašybos klaidų*. Rašybos klaidos iš esmės netrukdo suprasti rašančiojo intencijų, nors tai didele dalimi priklauso nuo šių klaidų pobūdžio (pvz., visiškas rašybos taisyklių nežinojimas, „fonetinė“ rašyba), o taip pat nuo jų kiekio. Didelis tokių klaidų kiekis tekste apsunkina rašančiojo intencijų supratimą ir apskritai teksto skaitymą. Pateikiame tokio darbo (laiškas) pavyzdį. Jei tekstas būtų sakinys, jo intencijos būtų aiškiau suprantamos, tačiau gausybė įvairios kilmės rašybos klaidų, tarp jų ir rusiškos abėcėlės raidžių painiojimas su lietuviškomis raidėmis, trukdo suprasti atskirus žodžius, posakius, daugumą rašančiojo intencijų o kartu ir autoriui pasiekti rašymo tikslą. Tai labai silpnas darbas, vertinant jį pagal visus kriterijus; be to, darbą tiesiog sunku įvertinti dėl netaisyklingos rašybos. Tokio pobūdžio klaidos visame darbe rodo, jog reikiamas gebėjimų lygmuo produkavimo srityje nepasiektas.

6 pavyzdys

Сбасвш Томас

Спасиба тебе за писмо. Я каци пабаритса свояя сцастим и планах стабая.

Как ти сжаши какия экзамини я сдавал помниш я тебе писал прошлам писме и я каци сказат ичто я ик виберил.

Тигер я биди пастирам каинас и «KTV». Если мине там примит. Такда я биди самам шисливам цлавекам мире.

Тигер биди паехат Nidu и там харашо абакли ат свех. Сви канивили там прапис ши.

Ппрасти я сбес балтая а сибе ни спраш а тебе. Какия плани тебе бидишти.

Я так бавно нивидел тебе Можит ваваба стретимсе будуще.

Такда ба стеци жиби твацих писмах.

Басвибания

Томас

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Mokiniai, pasirinkę rusų (užsienio) kalbos mokyklinį brandos egzaminą, parodė *pakankamą* rusų kalbos mokėjimo lygį, atitinkantį vidurinės mokyklos užsienio kalbų standartų bendrojo kurso pasiekimų lygmenį bei užsienio kalbos bendrųjų programų bendrojo kurso turinį.

2. Nemažai laikusių egzaminą mokinių iš esmės atliko *visų keturių* egzamino testų užduotis, atskleidami gebėjimus vartoti kalbą įvairiose komunikacinėse situacijose.

3. Egzamino užduočių atlikimo rezultatai išryškina tiek *bendruosius dalyko gebėjimus* (mąstymo, strategijų taikymo, darbo su teksto informacija), tiek *rusų (užsienio) kalbos mokėjimo gilumą* (įvairių raiškos būdų, semantinių kalbos raiškos variantų žinojimas ir vartojimas, reikšmių supratimas, taisyklingas leksikos bei gramatinių struktūrų vartojimas).

4. Rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino rezultatų analizė parodė, jog mokiniams *trūksta šių žinių ir gebėjimų:*

Sakytinio ir rašytinio teksto supratimas

- *Strategijų taikymo* – išskirti *svarbiausią* (esminę) teksto informaciją, suskirstyti informaciją, rasti tekste reikiamą informaciją, ypač sakytiniame tekste – ją išgirsti ir išskirti;

- *Semantinių raiškos variantų įvaldymo (žinojimo)* – dėl šios priežasties mokiniai negali rasti tinkamo žodžio ar posakio atlikdami atvirojo tipo užduotis arba nesuvokia užduotyje pateikto sakinio/teksto reikšmės/esmės; mokiniai nepakankamai žino temos leksiką ar nesupranta kai kurių atraminių žodžių, būtinų atlikti užduotį, kuomet reikia tiksliai suprasti kai kurių leksinių vienetų reikšmę.

Kalbos formų ir struktūrų vartojimas

- Taisyklingai vartoti *įvairias kalbos dalis ir jų formas komunikaciniais tikslais;*

- Sieti reikšmę ir formą;

- Taisyklingai vartoti leksinius vienetus.

Rašytinio teksto kūrimas

- Semantinių raiškos variantų *žinojimo*, leksikos įvairovės,

- *Nuosekliai* išdėstyti užduotį atitinkantį turinį, kuriant tekstus pagal pateiktas turinio nuorodas;

5. Rašymo testų rezultatų analizė rodo, jog mokinių kalbos taisyklingumas atitinka siekiamą Europos Tarybos kalbų mokėjimo lygmenį „Slenkstis“, kuomet vertinant rašytinio teksto kūrimo užduotis daugiau dėmesio skiriama komunikacijai trukdančioms klaidoms.

Mokiniams, kurie rengiasi laikyti mokyklinį rusų (užsienio) kalbos egzaminą, rekomenduojame:

- mokytis įvairių darbo su sakytiniu ir rašytiniu tekstu būdų;
- turėti įvairių tipų užduočių atlikimo įgūdžių;
- atliekant užduotį tiksliai laikytis užduoties formuluotėje esančių nurodymų;
- stengtis racionaliai išnaudoti egzamino užduočiai atlikti skirtą laiką.

Rusų (užsienio) kalbos **mokytojams** rekomenduojame:

- daugiau dėmesio skirti bendrųjų dalyko gebėjimų ugdymui – gauti ir teikti informaciją raštu ir žodžiu, naudotis įvairiomis strategijomis (supratimo, darbo su klausomu ir skaitomu tekstu, teksto kūrimo ir kt.).

- mokymuisi parinkti įvairių tipų tekstus (publicistinius, mokslo populiariusius, informacinius, instruktuojamuosius), naudoti įvairius darbo su tekstu būdus, padedančius ugdyti gebėjimus, atitinkančius užsienio kalbos mokymo standartus;

- išstudijuoti mokyklinio užsienio kalbos brandos egzamino programos reikalavimus ir adekvačiai įvertinti realius besirengiančių laikyti egzaminą mokinių pasiekimus;

- išsiaiškinti konkrečių mokinių gebėjimų spragas ir atitinkamai organizuoti ugdymo procesą – parinkti tinkamą mokomąją medžiagą ir darbo būdus, suteikiančius galimybių jas užpildyti;

- pateikti mokiniams testų pavyzdžius, atitinkančius reikiamo pasiekimų lygmens reikalavimus;

- atkreipti dėmesį į mokinių gebėjimus panaudoti tinkamas teksto recepcijos ir produkavimo strategijas.

Rusų (užsienio) kalbos mokyklinio brandos egzamino **užduoties rengėjams** rekomenduojame:

- stengtis taip subalansuoti atskirų egzamino testų užduotis, kad būtų patikrintas kuo platesnis mokinių gebėjimų spektras, vengti atskirų gebėjimų tikrinimo pasikartojimo;

- maksimaliai išnaudoti egzamino užduoties formato teikiamas galimybes.